

ІСТОРИЧНІ СТИЛІ — умовна назва стилістичних напрямів у архітектурі та мистецтві другої половини 19 — початку 20 століть, орієнтованих на відтворення найхарактерніших елементів того чи іншого стилю минулого. На позначення архіт. напрямів, для яких типовим є використання історично усталених стилів, вживають також термін «історизм» (запропонований у 2-й пол. 20 ст.). І. с. виникли як протиставлення догмам і правилам класицизму, одноманітності в мистецтві та передбачали свободу вибору митця залежно від його естет. переконань. На зародження та розвиток І. с. в арх-рі відчутно вплинули ідеї *романтизму* в мистецтві та літ-рі. Важливу роль у їхньому формуванні відіграв культ нац. старовини. Кожній країні чи окремому регіону були притаманні у тій чи ін. мірі свої І. с. Так, у країнах 3х. Європи найпопулярнішою виявилася неоготика (почала зароджуватися у 18 ст., наслідувала принципи готич. стилю). У Рос. імперії історизм в арх-рі найяскравіше виявився у рос.-візант., неовізант., неорос. та псевдорос., або рос. стилях. До традицій рідного краю зверталися й укр. архітектори. Школу нового укр. стилю представляє і необароко (див. *Бароко*), яке ґрунтується на худож. осмисленні та стилізації зразків укр. зодчества Наддніпрянщини кін. 17 — серед. 18 ст. Серед ін. І. с. — неокласицизм (пов'язаний з відтворенням принципів і форм класицизму), неоренесанс (продукував архіт. рішення епохи Відродження). Поширення І. с. мало знач. вплив на розвиток архітектури. Найвизначніші архіт. твори історизму в Україні: необароко — житл. будинок у Катеринославі (нині Дніпропетровськ; 1910–13, арх. *П. Фетисов*), колегія П. Ґалаґана (1870–71), муз. училище Рос. муз. товариства (1874), міська дума (1874–78; усі — *О. Шіле*), житл. будинок на Софій. площі (1914–16, *П. Альошин*), ансамбль ниніш. Нац. університету біоресурсів і природокористування України (1920-і рр.) у Києві, земська лікарня у м. Лубни (нині Полтав. обл., 1913–15; усі — *Д. Дяченко*), бурса Укр. пед. товариства (1901–09), страх. товариство «Дністер» (1905–06) у Львові, Нар. дім у м. Кам'янка-Струмилівська (нині Кам'янка-Бузька Львів. обл., 1905; усі — за автор. участі *І. Левинського*; на Львівщині у цьому стилі також творили *О. Лушпинський*, *Т. Обмінський*, *Василь* і його син *Євген Нагірні*), мемор. комплекс «Козац. могили» та Георгіїв. церква у с. Пляшева (нині Горохів. р-н Волин. обл.; 1910–14, арх. *В. Максимов*); неоготика — палаци М. Воронцова у м. Алушка (нині Ялтин. міськради, АР Крим; 1828–46, Е. Блор), П. Рум'янцева-Задунайського у с. Вишеньки (нині Короп. р-ну Черніг. обл.; 1787, М. Мосцепанов), П. Лопухіна у м. Корсунь (нині Корсунь-Шевченківський Черкас. обл.; 1787, Я.-Д. Ліндсей), З.

Бржозовського в Одесі (т. зв. Шахський; 1851–52, Ф. Гонсіоровський), Микол. костел у Києві (1898–1909, *В. Городецький*, С. Воловський); неокласицизм — житл. будинок з аптекою (1916), універмаг (1935), театр (1941; усі — *О. Красносельський*) у Дніпропетровську, ниніш. Будинок учителя (1909–12, П. Альошин), приміщення вищих жіні. курсів (1913–14, *О. Кобелєв*), університет. бібліотека (1914–30, *В. Осьмак*), кадет. корпус (1914–16, *М. Шехонін*), будинки ниніш. КМ України (1936–38, *І. Фомін*, *П. Абросимов*) і ВР України (1936–39, *В. Заболотний*) у Києві, будинки Мед. товариства (1911), вищих жіні. курсів (1914), комерц. інститут (1914–16; усі — *О. Бекетов*) у Харкові (тут неокласицизм також розвивався у творчості *В. Величка*, *А. Горохова*, *В. Естровича*); неоренесанс — театр у Сімферополі (1911), комерц. училище (1888–91), земел. (1896–98) і торг. (1899) банки, особняк Бекетових (нині Будинок учених, 1897), ниніш. ХМ (1914; усі — *О. Бекетов*) у Харкові; з використанням традицій давньорус. зодчества та нар. мистецтва, а також асоційованих з ними елементів візант. архітектури — Микол. собор у м. Євпаторія (нині АР Крим; 1898, *О. Бернардацці*), Володимир. собор (1853–96, Р. Бернгардт, К. Маєвський, *В. Ніколаєв*, І. Штрот), Лук'янів. нар. дім (1899–1903, *М. Артинов*), будинок купец. зібрання (1882), Покров. церква (1899), трапезна Києво-Печер. лаври (1893–99; усі — *В. Ніколаєв*), селян. банк (1911, *О. Кобелєв*) у Києві, жіні. училище в м. Лубни (1907, *О. Бекетов*), селян. банк у Полтаві (1917, *О. Кобелєв*), Володимир. собор на околиці Севастополя (нині тер. Істор.-археол. заповідника «Херсонес Таврійський»; 1862, Д. Грім), Благовіщен. церква у Харкові (1888–97, *М. Ловцов*). Своєрід. синтезом готики, сх. (азіат.) і давньорус. архіт. традицій є Покров. церква у с. Пархомівка Володар. р-ну Київ. обл. (1903–06, *В. Покровський*).

Рекомендована література

1. Курбатов В. Я. Подготовка и развитие неоклассического стиля // Старые годы. 1911, дек.;
2. Борисова Е. А., Каждан Т. П. Русская архитектура конца 19 – начала 20 века. Москва, 1971;
3. A. Griseri, R. Gabetto. Architettura dell'eclettismo. Torino, 1973;
4. Кириченко Е. И. Архитектурные теории 19 века в России. Москва, 1986;
5. Ясевич В. Е. Архитектура Украины на рубеже 19–20 веков. К., 1988;
6. Асеев Ю. С. Стили в архитектуре Украины. К., 1989;

7. Чепелик В. Архітектура українського необароко на першій стадії розвитку: Два центри формування // Теорія та історія архітектури і містобудування. К., 1998;
8. Тимофієнко В. Зодчі України кінця 18 – початку 20

століть. К., 1999;

9. P. Francastel. Art and technology in the nineteenth and twentieth centuries. New York; Cambridge, 2000.

А. І. Шушківський

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Історичні стилі / А. І. Шушківський // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2011. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-12805>. – Останнє поновлення : 2023.

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).